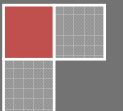

İKV DEĞERLENDİRME NOTU

AB ile Müzakerelerde Gıda Güvenliği,
Veterinerlik ve Bitki Sağlığı Başlığı

M. Özgür Bozçağa, Damla Cihangir

İKTİSADİ KALKINMA VAKFI

AB ile Müzakerelerde Gıda Güvenliği, Veterinerlik ve Bitki Sağlığı Başlığı

Başlığın Açılma Süreci

Gıda Güvenliği, Veterinerlik ve Bitki Sağlığı Politikası başlığı, İspanya'nın AB Dönem Başkanlığı'ndaki son günü olan 30 Haziran 2010 tarihinde açıldı. Bu başlık ile Türkiye, AB ile müzakerelerinde 2005 yılından beri 13'üncü başlığı açmış oldu. Başlığın açılışına ilişkin Brüksel'de düzenlenen Hükümetlerarası Konferansa (HAK) Türkiye adına Dışişleri Bakanı Ahmet Davutoğlu, Devlet Bakanı ve Başmüzakereci Egemen Bağış, Tarım Bakanı Mehdi Eker ve ilgili üst düzey bürokratlardan oluşan bir heyet katıldı. HAK'ta AB heyetine ise İspanya Dışişleri Bakanı Miguel Angel Moratinos başkanlık etti.

AB Dönem Başkanlığı'nı 1 Ocak 2010 tarihinde devralan İspanya, 6 ay boyunca Türkiye ile 3 ila 4 müzakere başlığı açmayı hedefliyordu ancak özellikle Güney Kıbrıs Rum Yönetimi'nin Türkiye ile müzakere başlıklarının açılması konusundaki olumsuz tavrı nedeniyle ancak dönem başkanlığının son gününde bir başlık açılabilirdi. Bilindiği üzere 35 müzakere başlığından toplam 18'i Güney Kıbrıs Rum Kesimi ve Fransa tarafından halen bloke ediliyor.

Avrupa Komisyonu'nun Türkiye'ye ilişkin 2009 yılı İlerleme Raporu incelendiğinde Türkiye'nin gıda güvenliği konusundaki AB müktesebatını iç hukuka aktarmada ve ilgili müktesebatı uygulamada sınırlı ilerleme kaydettiği belirtilmişti. Özellikle ilgili başlığın açılış kriterlerinden biri olan gıda, veterinerlik, yem, hijyen ve resmi kontrollere ilişkin Çerçeve Kanun'un çıkarılmamış olması yoğun biçimde eleştiriliyordu. Bu bağlamda, başlığın açılabilmesi ve diğer AB ülkelerinin ikna edilmesi için AB Dönem Başkanı İspanya da sözkonusu Çerçeve Kanun'un TBMM'den Nisan ayında geçmesini bekliyordu. Ancak Meclis'in yoğun gündemi ve yaklaşık bir ay süren Anayasa değişikliği paketi görüşmeleri sebebiyle "Veteriner Hizmetleri, Bitki Sağlığı, Gıda ve Yem Kanunu" ancak 13 Haziran 2010 tarihinde, yani taslak çalışmalarının başladığı 2005 yılından yaklaşık 5 yıl sonra TBMM'de onaylandı. İlgili çerçeve kanunun çıkarılmasının yanında Türkiye başlıkla ilgili diğer beş açılış kriterini de bu süreç

Türkiye'nin AB ile müzakerelerinde en kapsamlı mevzuat değişikliklerini öngören alanlardan biri olan Gıda Güvenliği, Veterinerlik ve Bitki Sağlığı başlığı 30 Haziran 2010'da açıldı. Türkiye böylelikle AB ile üyelik müzakerelerinde 13'üncü başlığını açmış oldu. Başlığa uyumla birlikte AB'nin "tarladan tabağa" yaklaşımı sonucu gıda güvenliği alanında entegre bir güvenlik ve denetim yapısının oluşturulması amaçlanıyor. Türkiye Müzakere Pozisyon Belgesi'nde toplam üç derogasyon ve bir geçiş dönemi talep etmekte. Ancak Türkiye'nin henüz üyelik tarihinin belli olmaması ve uyumun iki ayağını oluşturan kamu ve özel sektör alanlarındaki sorunlar önümüzdeki dönemde bu başlık için Türkiye'nin AB'den yeni taleplerde bulunmasına yol açabilir.

içerisinde karşılama imkânına sahip oldu. Açılış kriterleri bazındaki gelişmeleri incelediğimizde, ikinci açılış kriteri olan *“Gıda güvenliği, veterinerlik ve bitki sağlığı politikasına ilişkin AB müktesebatının ulusal mevzuata aktarılması ve uygulanmasına dair Avrupa Komisyonu’na detaylı bir strateji sunulması”* konusunda ilgili stratejinin ilk taslağını Aralık 2009’da Komisyon’a Türkiye tarafından iletildi, daha sonra yapılan görüşmeler sonucu ise stratejiye son hali verildi. Üçüncü açılış kriteri olan *“Koyun ve keçi tanımlama ve kayıt sisteminin uygulanmaya başlanması; sığır cinsi hayvanların tanımlanması ve izlenmesine yönelik sistemin güçlendirilmesine yönelik tedbirlerin alındığının ortaya koyulması”* için 10.02.2009 tarihinde Resmi Gazete’de yayımlanan *“Koyun ve Keçi Türü Hayvanların Tanımlanması, Tescili ve İzlenmesi Yönetmeliği”* 01.01.2010 tarihinde yürürlüğe girdi ve bu yönetmeliğe göre koyun ve keçi küpelenmesi 4 Mart 2010 tarihinde başlatıldı. Sonraki dönemler için küçükbaş hayvanlarda uygulanacak strateji Mayıs 2010’da Komisyon’a sunuldu. Kriterin ikinci ayağını oluşturan sığırların kimliklendirilmesi için de bir eylem planı sunuldu. Dördüncü açılış kriteri olan *“Avrupa Komisyonu’na canlı hayvanların hareketlerinin kayıt altına alınması ve kesimlerin denetimine ilişkin detaylı bir değerlendirme sunulması”*nın karşılanması amacıyla da Türkiye’deki hayvan hareketi ve yönü ile ilgili ayrıntılı değerlendirme raporu Komisyon’a sunuldu. Beşinci açılış kriteri olan *“Aşılama yapılarak Trakya bölgesinin Dünya Hayvan Sağlığı Örgütü (OIE) tarafından şap hastalığı bakımından ari bölge olarak tanımlanması”* ise birinci açılış kriteri ile birlikte Türkiye’yi en fazla zorlayan kriter oldu. Ancak Türkiye’de Şap Hastalığının Kontrolü Projesi kapsamında 2008 yılından itibaren yapılan aşılama kampanyası çalışmaları sonucu 2009 yılı içerisinde Trakya bölgesinde şap hastalığı salgını ortaya çıkmamış olması sonucu Dünya Hayvan Sağlığı Teşkilatı’na (OIE) ilgili dosya 2009 yılında sunuldu. OIE Genel Kurulu başlığın açılmasına kısa bir süre kala, 25 Mayıs 2010’da Trakya Bölgesi’nin şap hastalığından aşıllı arılığı onaylandı. Altıncı ve son açılış kriteri olan *“Gıda işletmelerinin yeniden yapılandırılmasına ilişkin hazırlanacak Ulusal Program göz önünde bulundurularak, tüm gıda işletmelerinin AB müktesebatına uygun olarak sınıflandırmasının Avrupa Komisyonu’na sunulması”* konusunda da Tarım ve Köyişleri Bakanlığı’nın yaptığı sınıflandırma Komisyon’a sunuldu ve Komisyon sınıflandırmanın açılış kriterini karşıladığı yönünde kararını beyan etti.

Türkiye’nin 15 Haziran 2010 tarihinde açılış kriterlerini karşılamasının ardından, *Gıda Güvenliği, Veterinerlik ve Bitki Sağlığı Politikası* başlığının Türkiye-AB müzakerelerindeki 13’üncü başlık olarak açılması amacıyla teknik gerekliliklerin yerine getirilmesi ve tüm AB üye ülkelerinin Türkiye açılış kriterlerini karşıladığını kabul etmesi ve başlığın açılmasını onaylaması süreci başlamış oldu.

Bu süreçte Türkiye, Dönem Başkanı İspanya ve Avrupa Komisyonu’nun da desteği ile normal şartlarda yaklaşık iki ayda tamamlanması beklenen teknik süreci iki hafta gibi kısa bir sürede tamamladı. Türkiye 15 Haziran’da altı açılış kriterini karşıladıktan sonra 23 Haziran 2010 tarihinde Müzakere Pozisyon Belgesini İspanya Dönem Başkanlığı’na ilettili. Ancak, başlığın açılmasında teknik sürecin oldukça hızlı ilerlemesi başta Fransa, Almanya ve Yunanistan olmak üzere bazı AB ülkelerinde Türkiye’nin açılış kriterlerini tam olarak yerine getirip getirmediği konusunda şüphelere yol açtı. Bunun üzerine şüpheleri gidermek için devreye giren İspanya; Fransa ve Yunanistan’ı ikna ederken Almanya kararı için süre istemişti. Almanya’nın 25 Haziran Cuma günü kararını olumlu yönde verdiğini bildirmesinin ardından Avrupa Komisyonu tarafından Türkiye’nin *Gıda Güvenliği, Veterinerlik ve Bitki Sağlığı Politikası* başlığına ilişkin açılış kriterlerini yerine getirdiği açıklandı. Bunun ardından 30 Haziran’da gerçekleştirilen HAK ile birlikte Türkiye, AB ile sürdürdüğü üyelik müzakerelerinde 13’üncü başlığını açmış oldu.

Başlıkta Müzakereler nasıl ilerleyecek:

Gıda Güvenliği, Veterinerlik ve Bitki Sağlığı başlığı daha önce 2004 ve 2007 yıllarında üye olan 12 ülkenin üyelik müzakereleri esnasında iki ayrı müzakere başlığı altında müzakere edilmişti. Bu başlıklardan ilki gıda maddeleri (foodstuffs) alanını içeren ve birinci müzakere başlığı olan Malların Serbest Dolaşımı, ikincisi ise veterinerlik, bitki sağlığı ve hayvan yemi alanlarını içeren ve 7'inci müzakere başlığı olan Tarım olmuştur. Türkiye'nin 3 Ekim 2005'te başlayan üyelik müzakerelerinde ise önceki 12 aday ülkeden farklı olarak AB Ortak Tarım Politikası (OTP) mevzuatı iki ayrı alana bölündü ve Gıda Maddeleri malların serbest dolaşımı başlığının dışına alındı. Buna göre 11'inci başlık olan Tarım ve Kırsal Kalkınma Başlığı'nda çiftçilere verilen destekler, üretim kotaları, ithalat kısıtları ve kırsal kalkınma politikaları ile ilgili düzenlemeler ele alınırken, 12'inci başlık olan Gıda Güvenliği, Veterinerlik ve Bitki Sağlığı başlığında OTP'nin canlı hayvan, hayvansal ve bitkisel ürünlerin Topluluk içi ticareti, hastalıklarla mücadele, hayvan refahı ve işletmelerin hijyen koşulları gibi konular ele alınmakta.

9 – 15 Mart 2006 ve 24 – 28 Nisan 2006 tarihlerinde gerçekleştirilen tarama toplantılarında, Gıda Güvenliği, Veterinerlik ve Bitki Sağlığı başlığı toplam altı alt başlığa bölündü. Buna bölünmeye göre alt başlıklar, gıda ile ilgili genel hükümler, veterinerlik, gıda ve yem piyasaya arzı, gıda güvenliği kuralları, yemle ilgili hususi kurallar ve bitki sağlığı olarak sıralandı. Alt başlıklar arasında en kapsamlı bölüm ise AB'nin özellikle 90'lı yıllarda yaşadığı BSE, yani bilinen adıyla deli dana hastalığı sebebiyle gıda güvenliği alanında büyük önem verdiği veterinerlik bölümü oldu.

Yukarıda belirtildiği üzere Türkiye başlıkla ilgili CONF – TR 2/10 sayılı Müzakere Pozisyon Belgesi'ni 23 Haziran 2010'da sundu. Bu belgede Türkiye'nin tarama toplantılarında da öne çıkmış olan, 64/432/AET sayılı Konsey Yönergesi¹, AT 1099/2009 sayılı Konsey Tüzüğü², AT 852/2004 sayılı Konsey Tüzüğü³ ve AT 853/2004 sayılı Konsey Tüzüğü⁴'nün belirli hükümlerinin uygulanmasıyla ilgili çekincelerinin altı çizildi. Bu çekinceler neticesinde;

1) Hayvansal yan ürünlere ilişkin hususi kurallar alanında: Türkiye, et, süt ürünleri ve balıkçılık sektöründeki belirli işletmelerin, AT 852/2004 sayılı ve AT 853/2004 sayılı Konsey Tüzükleri'ndeki yapısal gerekliliklere üyelik tarihine kadar uyum sağlaması mümkün gözükmediği belirtti. Bu konuda, ilgili tesislerin iyileştirilmesi için oluşturulacak ulusal planın ardından süresi belirlenecek bir geçiş dönemi talep edildi. Türkiye bu geçiş döneminde, AT 178/2002 sayılı Tüzük'ün⁵ 12'inci Maddesi'ndeki hükümlere uygun şekilde, ilgili tesislerde üretilen ürünlerinin sadece Türkiye pazarına ve üçüncü ülkelerin pazarlarına çıkacağını taahhüt etti.

¹ <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:31964L0432:EN:HTML>

² <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2009:303:0001:0030:EN:PDF>

³ <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2004:139:0001:0054:en:PDF>

⁴ <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2004:226:0083:0127:EN:PDF>

⁵ <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2002:031:0001:0024:EN:PDF>

2) Canlı hayvan, ova, semen ve embriyoların Birlik içi ticareti alanında: 64/432/AET sayılı Konsey Yönergesi'nin 11'inci Maddesi'ndeki Birlik içerisindeki büyükbaş hayvan ticaretini etkileyen hayvan sağlığı sorunları ile ilgili hükümlerin uygulanması konusunda Türkiye tarafından derogasyon talep edildi. Bu derogasyon talebi Kurban Bayramı esnasında kurulan geçici hayvan pazarları ile ilgili sunuldu.

3) Hayvan refahı alanında: Kesim ve öldürme esnasından hayvanların korunmasına yönelik AT 1099/2009 sayılı Konsey Yönergesi'nin 4'üncü Maddesi'nin 4'üncü bendinin uygulanması konusunda Türkiye derogasyon talep etti.

4) Hayvansal yan ürünlere ilişkin hususi kurallar alanında: Türkiye Kurban Bayramı esnasında kurulan geçici kesimhanelerde AT 853/2004 sayılı Konsey Tüzüğü'nün belirttiği gerekliliklerin yerine getirilmesi konusunda derogasyon veya ilgili kesimhanelerdeki hijyen gerekliliklerinin sağlanabilmesi için uyum tedbirlerinin başlatılması talep etti.

Toplam AB hijyen standartlarına uyumsuz gıda işletmeleri için bir geçiş süreci ve Kurban Bayramı sırasında kurulan geçici hayvan pazarları, Kurban Bayramı sırasında hayvanların kesim şekli ve hijyen standartları ile ilgili üç derogasyon talebinin yanında Türkiye, Müzakere Pozisyon Belgesi'nde veterinerlik politikası alanında, aşılama sonrası tüm Anadolu'nun şap hastalığından arılığını 2025 yılında sağlayabileceğini ve gıda ve yem piyasaya arzı alanında gıda için beslenen hayvanların hayvansal proteinlerle beslenmesini engelleyen tam yem yasağının (total feed ban) 2025 yılında uygulayabileceğini belirtti.

Şu anda Türkiye'nin üyeliği için herhangi bir tarih verilmediği için, Türkiye birçok alanda talep edebileceği geçiş dönemlerini Müzakere Pozisyon Belgesi'nde belirtmedi. Türkiye için bir üyelik tarihi verilmesinin ardından, ilgili başlıktaki müzakerelerin ilerlemesi ve AB'de çıkarılan yeni mevzuat göz önünde bulundurularak, Türkiye'nin önümüzdeki dönemde ek geçiş dönemlerini ve bu konularda gerekirse AB'den ek finansman taleplerini içeren güncellenmiş bir Müzakere Pozisyon Belgesi oluşturması gerekecek.

Türkiye'nin Müzakere Pozisyonu'nu sunması ile birlikte AB de Türkiye ile müzakerelerde 12'inci başlıkla ilgili Ortak Pozisyon Belgesi'ni oluşturdu. Ortak Pozisyon Belgesi içerisinde ve Konsey tarafından kamuoyuna sunulan 9'uncu HAK ile ilgili Basın Bildirisi'nde⁶ belirtildiği üzere, Türkiye'nin başlığı geçici olarak kapatabilmesi için toplam altı adet kapanış kriteri getirildi. Bu kapanış kriterleri ise şöyle sıralanmıştır.

1. Hayvanların tanımlanması ve tescili konusunda, ilgili açılış kriterinin (3'üncü açılış kriteri) karşılanması amacıyla verilen taahhütlerin uygulanmasını da içerecek şekilde, AB müktesebatı ile uyumlu, tamamen operasyonel sistemler uygulaması.
2. Hayvansal ürün tesislerinin, hayvansal yan ürün tesisleri dahil olmak üzere iyileştirilmesine yönelik onaylanmış bir ulusal program sunulması. Bu programın tesislerin iyileştirilmesi ile ilgili sürecin Türk mercileri tarafından denetlenmesi hakkında somut bir plan içermesi. Süt sektörüne ilişkin olarak ulusal programın, uyumlu olmayan çiğ sütün kullanımına ilişkin bir

⁶ http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_data/docs/pressdata/en/er/115577.pdf

strateji içermesi. Türkiye'nin, söz konusu programın uygulanması konusunda yeterli ilerleme kaydedildiği göstermesi. Bunun ötesinde, ulusal program kapsamına giren tesislerin iyileştirme sürecinin denetimi için yeterli personel ve mali kaynak sağladığını göstermesi.

3. Hayvan hastalıklarının bildirim konusunda yükümlülük yerine getirilmesi ve bu konuda diğer AB ülkeleri ile yeterli düzeyde işbirliğinin temin edilmesi. AB mevzuatında belirtildiği şekliyle, AB'ye bildirilmesi gereken hayvan hastalıkları konusunda gerekli denetim ve kontrol tedbirlerini uygulaması ve büyük epizootik hastalıkları için acil durum planlarının oluşturulması. Şap hastalığının ortadan kaldırılmasına yönelik daha önce hazırlanan planın uygulanması üzerinden hastalığa ilişkin AB mevzuatının tam olarak uygulanması.
4. Bulaşıcı süngerimsi ensefalopatilerin (TSE) kontrolüne ilişkin, tam yem yasağı, belirlenen risk materyallerinin kontrolü, TSE testlerini içeren etkin bir sistemin mevzuata aktarılması ve uygulanması.
5. AB hayvan refahı mevzuatının iç hukuka aktarılması ve en geç üyelikle birlikte etkin uygulamanın başlayabilmesi için sektörün yeterli bir süre öncesinde bilinçlendirilmesinin ve hazır olmasının sağlanması.
6. Özellikle Sınır Kontrol Noktaları ile ilgili, resmi kontrollere ilişkin, AB ile tam uyumlu bir sistemin uygulanabilmesi için gerekli düzenlemelerin yapılması, gerekli kurumsal yapıların oluşturulması ve geliştirilmesi ve bunlar için finansman sağlanması. Türkiye'nin katılım sonrası bu başlık altındaki mevzuatın doğru bir şekilde uygulanması ve tatbik edilmesi için yeterli kurumsal kapasiteye sahip olduğunu göstermesi.

AB Gıda Güvenliği Politikası:

Başlık içerisindeki mevzuat temel olarak, gıdaların tarladan tabağa⁷ geçirdiği tüm süreçlerin insan sağlığını tehdit etmesini engellemek ve yaşam kalitesini yüksek tutmak amaçlanarak oluşturulmuştur. Gıda ile ilgili tüm süreçlerin, izlenebilir, öngörülebilir ve denetlenebilir olmasını amaçlayan bu entegre sistem için gıda güvenliği, hayvan sağlığı, hayvan refahı ve bitki sağlığı mevzuatı bir arada değerlendirilmiş ve entegre bir mevzuat oluşturulmuştur. Sadece başlıkları alt alta yazdığınızda bile 130'un üzerinde sayfaya sığabilen ve 1200'den fazla farklı düzenlemeden oluşan "entegre gıda mevzuatı", gıda hakkındaki kontrollerin hem birlik seviyesinde hem de üye ülkeler seviyesinde yapılmasını mecbur kılmakta.

AB'nin gıda mevzuatını entegre hale getirmesinin ve güçlendirmesinin temel sebeplerinden biri, 90'lı yılların ortalarında başlayan ve tüketicilerin sağlığına büyük tehdit oluşturan, Avrupa geneli TSE, BSE (deli dana) ve şap hastalığı salgınları oldu. Bu minvalde Avrupa Komisyonu tarafından gıda kalitesi ve

⁷ "Tarladan tabağa" yaklaşımının, AB tarafından kullanılan karşılığı "from farm to fork" kavramıdır. Türkiye'de bir çok farklı mecrada çiftlikte çatala, çiftlikten tabağa, tarladan sofraya veya tarladan tabağa gibi farklı kullanımları olan bu kavram için İKV olarak, daha yaygın kullanımı olan ve kavramın içeriğini daha doğru aktaran "tarladan tabağa" kalıbını kullanılmaktadır.

güvenliği konusunda Gıda Güvenliğine İlişkin Beyaz Kitap'ın yayınlanması atılan en önemli adımlardan biri oldu. 12 Ocak 2000'de yayımlanan Beyaz Kitap günümüzde de gıda kalitesi ve güvenliğine ilişkin en önemli yasal dayanağı oluşturmaktadır. Gıda Güvenliğine İlişkin Beyaz Kitap yeni gıda politikası planlarını, mevcut yasal mevzuatın güncellenmesini, bilimsel danışmanlık siteminin kapasitesinin artırılmasını ve böylece daha ileri düzeyde bir tüketici korumasına ulaşılmasını hedeflemektedir.⁸

Avrupa Birliği'nin Beyaz Kitap ile belirlediği gıda kalitesi ve güvenliği alanındaki stratejik öncelikler şu şekilde sıralanmıştır:

- Avrupa Gıda Güvenliği Otoritesi'nin oluşturulmasını sağlamak,
- Gıda mevzuatında "tarladan tabağa" anlayışını uygulamak,
- Gıda ve yem işletmecilerinin öncelikli olarak sorumluluk taşıdığına ve üye devletlerin söz konusu işletmecilerin faaliyetlerini izlemesi ve denetlemesi, Komisyon'un üye devletlerin denetim kapasitelerini incelemeler yoluyla test etmesi zorunluluğuna dair prensibin yerleşmesini sağlamak.

Beyaz Kitap'ın ardından gıda hukukuna ilişkin genel prensiplerin ve gereklerin ortaya konması ve gıda güvenliği ile ilgili usullerin belirlenmesi amacıyla 2002 yılında AT 178/2002 sayılı Tüzüğü⁹ kabul edildi. Söz konusu Tüzük, "tarladan tabağa" yaklaşımını yansıtan ve gıda zincirinin tüm aşamalarını kapsayan bir yaklaşımla hazırlandı. Birliğin gıda kalitesi ve güvenliğini sağlamada hedefinin temel dayanaklarından birisi olan Tüzük, güvenli olmayan gıdanın piyasaya arzını engellemekte; ayrıca gıda zincirinin her halkasında gerek gıda gerek yem işletmecilerinin ürünlerinin Tüzük ile uyumlu olduğunu ispat etmesini gerekli kılmaktadır.

Birlik, gıda sağlığını ve güvenliğini, yasal düzenlemelerin yanı sıra kurumsal yapılanmalarla da sağlıyor. Bu çerçevede gıda kalitesi ve güvenliği konusunda Birliğin oluşturduğu iki kurum öne çıkıyor. *Avrupa Gıda ve Veterinerlik Ofisi* AB Komisyonu'nun oluşturduğu bu kurumların ilki. Ofis, gıda güvenliği ve sağlığı ile hayvan ve bitki sağlığı alanlarında Birlik içerisindeki denetim sistemlerini desteklemekte.

Avrupa Gıda Güvenliği Otoritesi (EFSA) ise Birlik tarafından oluşturulan diğer kurumsal yapı. 2002 yılı başında 178/2002 sayılı Tüzük ile yasal temeli atılan Avrupa Gıda Güvenliği Otoritesi'nin oluşturulması için hedef Beyaz Kitap'ta ortaya konulmaktaydı. Otorite'nin başlıca sorumluluğu, gıda güvenliği üzerinde dolaylı veya dolaysız bir etkisi olan bütün konularda bağımsız bilimsel tavsiye sunmak. Üye devletler bünyesinde faaliyette bulunan gıda kalitesi ve güvenliği konusundaki benzer otoriteler arasında bir iletişim ağı oluşturmak da Avrupa Gıda Güvenliği Otoritesi'nin görevleri arasında yer almakta.

⁸ White Paper on Food Safety, European Commission, 12.01.2000

http://ec.europa.eu/dgs/health_consumer/library/pub/pub06_en.pdf

⁹ <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:32002R0178:EN:HTML>

Gıda Güvenliği Başlığı getirileri ne olacak?

Başlık ile ilgili uyumun iki ayağı bulunmaktadır. Bu ayaklardan ilki doğrudan kamu sektörü ile ilgili. Özellikle gıda ile ilgili kontrollerin etkin yürütülmesi, hayvan hastalıklarının engellenmesi ve küçük ve büyükbaş hayvanların küpelenmesi/kimliklendirilmesi süreçleri için idari ve hukuki altyapının geliştirilmesi için kamuya büyük ve kapsamlı bir görev düşüyor. Ancak gerekli idari personelin alımı ve eğitimi ve altyapısal dönüşümün finansmanı bu alanda aşılması gereken önemli engeller olarak varlığını korumakta. Uyumun ikinci ayağı ise çiftçiler ve diğer gıda üreticilerinin ve aynı zamanda gıda depolayan ve satışını yapan işletmelerin, gıda güvenliği alanındaki standartlarını, AB seviyesine çıkarma zorunluluğunu işaret etmekte. Örnek vermek gerekirse, çiftliklerde daha kaliteli süt ürünleri üretilmesi için çiftçilerin ahırlarını modernize etmeleri ve hijyenik süt sağım ve depolama üniteleri kurmaları gerekiyor. Çiftçilerin ve gıda sektöründeki özel işletmelerin modernizasyonu, ülke genelinde büyük bir yatırım ve bununla ilintili olarak da önemli bir finansman kaynağı bulunması büyük önem arz ediyor. Ülke genelindeki 5,000 gıda işletmesinin yalnız yüzde 7'sinin AB gıda güvenliği standartlarında olduğu düşünüldüğünde, modernizasyon için gereken mali kaynağın miktarı daha iyi anlaşılabilir. Aynı zamanda Türkiye'nin talep ettiği geçiş döneminden de anlaşılacağı üzere, işletmelerin modernizasyonu ihtiyaçların giderilmesi için gereken çalışmalar zamana yayılacak ve belli bir süreç içinde gerçekleştirilmesi planlanıyor. Üyelik tarihinin belirlenmesinin ardından, Türkiye'nin bu alanda daha farklı geçiş dönemi seçeneklerini ve uyum için gereken finansmanın bir bölümünün sağlanması amacıyla AB mali kaynaklarını değerlendirmesi ihtimal dahilinde yer alıyor.

ABGS'nin başlığın açılmasının ardından yayınladığı bilgi notunda¹⁰ belirtilen ve fasıl kapsamında yapılacak çalışmaların sonucunda oluşacak Gıda Güvenliği, Veterinerlik ve Bitki Sağlığı başlığının günlük hayatımıza etkileri aşağıda özetlenmekte:

- Vatandaşlar güvenli gıdaya ve tükettiği gıda konusunda doğru bilgiye erişim sağlayacaktır.
- Gıda ile ilgili düzenlemeler konusunda vatandaşın görüşü alınacak, karar alma sürecine katımları sağlanacaktır.
- Gıda zincirinde izlenebilirlik daha etkin biçimde sağlanacaktır.
- Gıda ve yeme ilişkin daha sıkı kontroller yapılacak, bu kontroller için ayrıntılı kontrol planları hazırlanarak uygulanacaktır.
- Yapılan kontrollerde gıdada bir sorun tespit edilmesi durumunda, hızlı alarm sistemine bilgi girilerek, geriye dönük takibi yapılabilecek ve sorunlar kaynağında tespit edilebilecektir.
- Gıda ve yemlerden kaynaklanan ve insanlarda ciddi sağlık sorunları oluşturan acil durumlarda ve kriz anında uygulanmak üzere planlar oluşturulacak ve zaman kaybetmeden müdahale edilebilecektir.
- Gıdanın güvenli olmadığı anlaşılırsa, ilaçlar gibi piyasadan toplatılacaktır.

¹⁰ http://www.abgs.gov.tr/files/BasinMusavirlik/haberler/gida_guvenligi.pdf

- Lokanta, restoran, satış yerleri, soğuk hava ve depolama yerleri dahil, bitkisel ürünleri işleyerek gıda üreten işyerleri ve yem üreticileri kayıt altına alınacak ve kendileri için belirlenen hijyen kurallarına uyacaktır.

- Balıkçı tekneleri de hijyen kurallarına uyacak ve kayıt altına alınacaktır.

- Et, süt, su ürünleri, yumurta gibi hayvansal ürünleri işleyenler onaya tabi olacak ve daha sıkı hijyen kurallarına uyacaktır.

- Gıda güvenliği ile ilgili tüm sorumluluk gıda işi yapanlarda olacak, bunlar çalışanlarının hijyeni ve eğitimini sağlayacaktır.

- Hayvan hastalıklarının kontrol altına alınmasıyla çiğ sütün kalitesi artacaktır. Gıda ile bulaşan hastalıkların oranı azalacaktır.

- Koyun, keçi ve sığır türü hayvanların hepsi doğduklarından itibaren küpelenecek, nereye satıldığı nerede kesildiği gibi bilgiler kayıt altına alınacaktır.

- At ve katırlar da kimliklendirilerek kayıt altına alınacaktır.

- Tüketicilerimiz marketten aldığı etin hangi hayvandan elde edildiğini, bu

hayvanın annesinin kim olduğunu, bu hayvanın kimler tarafından alınıp satıldığına dair bilgilere, kaç doğum yaptığı, nerelere seyahat ettiği, uygulanan ilaçlar, aşılardan gibi verilere istediği takdirde ulaşabilecektir.

- Çiftlikte yetiştirilirken, nakil esnasında ve kesim anında hayvanların refahı ve korunması sağlanacaktır. Ahırlar, nakil araçları ve kesimhaneler belirlenen kurallara göre tasarlanıp, inşa edilecektir.

- Kullanılan zirai mücadele ilaçlarının sayısı azaltılacak, çevre ve insan sağlığı için risk teşkil edebilecek olanların piyasaya girişi engellenecektir.

- Gıdalar üzerindeki zirai mücadele ilacı kalıntısı seviyeleri AB ile uyumlu hale gelecek, AB'ye ihracattan dönen sevkiyat sayısında bir düşüş olacaktır.

- Gıda güvenliğinin önemli parçalarını oluşturan; katkı maddeleri, tatlandırıcılar, aroma maddeleri, çözücüler, veteriner ilaç kalıntıları, bitki koruma ilacı kalıntıları, etiketleme ve beyan kuralları, numune alma planları ve analiz metotları AB' de yer alan kurallar çerçevesinde yeniden gözden geçirilecek ve tüketici güvenliğini ön plana çıkaran, ticarete engelleri ortadan kaldıran yeni mevzuat düzenlemelerine gidilecektir.

- Gıda güvenliğinin önemli bir parçası olan gıdalar ile her aşamada temas eden ambalaj vs. maddelere ilişkin güvenlik kriterleri revize edilecek ve sahada uygulanacaktır.

- AB kriterlerine uygun olarak üretim yapan işletme sayısı ile bu işletmelerin AB'ye ihracatı artacak, AB listelerini referans alan ülkelerle ihracat gelişecektir.

Sonuç

Başlığın getirileri üzerine yapılan çalışmada görüldüğü üzere, Gıda Güvenliği, Veterinerlik ve Bitki Sağlığı Politikası başlığının gerekliliklerinin yerine getirilmesi ile Türkiye’de yaşayan tüketiciler de AB standartlarındaki gıdaya, tedarik zincirinin ilk aşamasından sofralarına kadar sahip olabilecek. Bu da başta insan sağlığı olmak üzere hayvan ve bitki sağlığı açısından son derece önemli bir gelişme. Hiç şüphesiz Avrupa Komisyonu’nun amacı, kullanılabilir tüm kaynaklarını, çok güçlü ve verimli bir şekilde Birlik düzeyinde gıda güvenliğini sağlama konusundaki önceliklere odaklamaktır. Gıda güvenliği insan sağlığını doğrudan ilgilendiren bir konu olduğu için, tüketicinin her geçen gün daha bilinçli olması konunun önemini daha da arttırıyor. Bu doğrultuda AB, gıda güvenliği konusunda bütünleşmiş bir yaklaşımı benimsiyor. Bu yaklaşım, daha kolay anlaşılabilir, şeffaf kuralların oluşturulmasını, tarladan sofraya kontrollerin güçlendirilmesini ve bilimsel öneri sisteminin etkisini artırmayı içeriyor. Bu bağlamda AB, kendi standartları altında hiçbir koşulu ve durumu kabul etmeyeceğini açıkça ifade ediyor. Bu nedenle, AB adayı olan ülkelerin de konuya ilişkin mevzuatlarını AB ile uyumlu hale getirmelerini öncelikli olarak bekleniyor. Bundan sonra Türkiye de açmış olduğu *gıda güvenliği, veterinerlik ve bitki sağlığı politikası* başlığına ilişkin AB mevzuatını en hızlı ve uyumlu şekilde kendi ulusal mevzuatına aktarmakla yükümlü bulunuyor.